

Information om arbete med gravstenssäkerhet i Bollebygds pastorat

Upplaga januari 2019

Bollebygds pastorat består av Bollebygds församling och Töllsjö församling med gemensam Kyrkogårdsförvaltning.

I oktober 2011 inträffade en tragisk dödsolycka på Bollebygds kyrkogård och den 6 oktober 2018 inträffade ännu en olycka på Töllsjö kyrkogård, denna gång orsakades en allvarlig personskada.

Med anledning av de båda mycket allvarliga händelserna inom pastoratets förvaltningsområde har ett omfattande arbete med kontroller av samtliga 2300 stenar nyligen genomförts.

Kontrollerna har utförts av erfarna kyrkogårdsarbetare från Sandhults, Landvetters och Björketorps församlingar samt det egna pastoratets kyrkogårdsarbetare, sammanlagt har tolv personer utfört kontrollerna i tidsperioden 7-11 oktober 2018.

Alla stenar har kontrollerats enligt den standardiserade anvisningen som Centrala Gravvårdskommittén tagit fram och professionella mätinstrument har använts.

Stenar som bedömts riskabla har under kontrollerade former lagts ned.

Sammanlagt har på båda kyrkogårdarna drygt 650 stenar blivit nedlagda.

Alla stenar som är högre än 0,3 m ska bestå ett prov där stenen i två riktningar utsätts för ett kontrollerat drag/tryck som motsvarar 350 Newton = 35 kg utan att samtidigt luta mer än riktvärdet i standardtabellen.

35 kg motsvarar exempelvis den kraft som en vuxen person utövar om personen tar tag i stenen för att hjälpa sig upp från knästående.

Skälen till att stenarna bedömts som riskabla varierar från sten till sten.

Generellt sett handlar det om stenar som:

- lutar för många grader i förhållande till sin höjd och tjocklek (mäts med gradpass och bedöms enligt standardtabell).
- har någon form av otillåten dubb (stift). Antingen för kort dubb, otillåten rördubb, rostig dubb eller för få dubbar.
- har dubbhål som är för stora i förhållande till dubbarna.

- har en gjutning som slutat att fungera.
- saknar undersockel eller har otillräcklig grundläggning.

Flertalet av ovannämnda skäl är svåra att bedöma enbart med okulär besiktning eller genom att själv känna på sin sten. De framkommer först vid mätning med professionella instrument eller genom kontroll av dubben som i sin tur kräver att livstenen tillfälligt lyfts från sockeln med hjälp av traktor.

Många anhöriga kan därför ha upplevt sina stenar som säkra och solida men stenarna kan ändå blivit bedömda som riskabla. En orsak till detta är exempelvis att stenarna monterats med hjälp av tjärpapp eller lim som när det släpper taget helt utan förvarning orsakar ett hastigt fall. Stenens snabba förlopp från att vara en till synes stadigt upprättstående sten till att hastigt falla utgör då en stor olycksfallsrisk.

Många frågor ställs om vems ansvar det är när en sten faller. Det kan då vara bra att veta att gravrättsinnehavaren äger stenen samt även äger rätten att besluta om sin sten.

Kyrkogårdsförvaltningen äger ansvaret för säkerheten på kyrkogårdarna. Ansvaret för gravstenskontroll åligger alltså inte den enskilde stenägaren.

Kyrkogårdsförvaltningen får inte sätta upp stenen utan att gravrättsinnehavaren själv önskar och lämnar medgivande till det.

Om gravrättsinnehavaren föredrar att låta stenen ligga så är det tillåtet, dock är då det allra bästa att tillkalla stenhuggare för att göra en tillpassning av stenen så att den bättre passar liggande läge.

Gravrättsinnehavare som önskar sin sten uppsatt kommer att få hjälp med det. I skrivande stund står vintern för dörren och beroende på kommande väderlek är det mycket svårt att säga när markförhållandena är tillräckligt gynnsamma igen för att göra ett bra stenarbete.

Vissa kvarter på Bollebygds kyrkogård är oproportionerligt drabbade av nedlagda stenar och inom dessa kvarter kommer en markteknisk undersökning att göras innan stenarna kan sättas upp. Detta för att försäkra oss om att marken verkligen är som den ska.

En sten står utomhus i många år och utsätts under lång tid för påfrestningar som väder, vind, frost och tjällossning. Gravstenar ska också klara av att bli avlyfta för att text på stenen ska kunna kompletteras.

Men det är också av stor vikt att även markförhållandena är korrekta. Det vill säga att dräneringen fungerar, att trädens stora rotsystem inte underminerar stabiliteten och att själva jordmånen tål att kyrkogården omfattas av många omgrävningar.

Med anledning av att vissa kvarter är särskilt drabbade så behöver en markteknisk undersökning göras med hjälp av geologisk expertis. Vad det handlar om i tid är tyvärr för tidigt att säga men under senvåren 2019 tycks för närvarande realistiskt just för dessa områden på Bollebygds kyrkogård.

Olyckor med gravstenar sker i Sverige i snitt cirka en gång per år. Den vanligaste olyckshändelsen orsakar benbrott men i ett mycket tragiskt fall har även en dödsolycka inträffat och det hände just på Bollebygds kyrkogård.

Att nu ännu en sten fallit och orsakat allvarlig personskada är mycket olyckligt och jag kan inte

nog beklaga olyckan där ett barn förolyckades och även det trauma som orsakades i oktober på Töllsjö kyrkogård.

Stensäkerhetsarbete är att betrakta som myndighetsutövning och polisen har gjort teknisk undersökning, begravningsombudet är vidtalad och Länsstyrelsen och åklagare är inkopplade. Det är alltså sammantaget två mycket allvarliga händelser som lett fram till den snabba handläggningen av stenkontrollen i oktober månad.

En gravsten är en viktig hedersbetygelse inför våra avlidna anhöriga. Gravstenar har stor känslomässig betydelse både för individer men också för vår gemensamma miljö och självklart är det mycket tråkigt att gravrättsinnehavare blivit underrättade via massmedia, eller genom att själva upptäcka att stenar blivit nedlagda, eller inte blivit underrättade alls.

Detta beror helt enkelt på att Bollebygds pastorat för inte har resurser att omedelbart söka 650 gravrättsinnehavare och jag inser också att det kommer att dröja innan alla berörda är nådda. Fram till dess kommer informationsmöten att hållas samt information fortlöpande att

uppdateras på hemsidan, se kontaktuppgifter på häftets sista sida.

Man är självklart välkommen att kontakta oss med telefonsamtal, mail eller besök.

Många undrar förstås när gravstenen kan bli uppsatt, om det är tillåtet att göra det själv, om man kan reklamera hos sin stenhuggare, reklamera underhåll som är gjort av Kyrkogårdsförvaltningen och vad det kan komma att kosta att få stenen uppsatt igen.

Svaren är att beroende på vilket område stenen står i så kommer det att variera i tid: om marken behöver undersökas eller ej, eller om det rör sig om ett enskilt stenarbete eller hel rad av stenar.

Gravstenar får inte monteras av enskilda utan tillstånd av Kyrkogårdsförvaltningen. Samma säkerhetsföreskrifter som gäller branschen i övrigt ska följas vilket innebär att ansökan om att sätta upp stenen ska göras och att Centrala Gravvårdskommitténs anvisningar ska följas. Därefter ska en beskrivning av hur arbetet blivit utfört och av vem anges på avsedd blankett.

Om stenen är relativt ny finns det skäl att kontakta sin stenhuggare med förfrågan om rättning av stenen.

Om stenen nyligen haft underhåll som utförts av Kyrkogårdsförvaltningen kontaktar man densamma och kommer överens om åtgärd.

En del gravrättsinnehavare äger flera stenar och kostnaden kan bli både betydande och oväntad. Ingen gravrättsinnehavare ska av kostnadsskäl behöva avstå från att sätta upp sina stenar igen och därför kan efter bedömning i förekommande fall avbetalningsplan erbjudas.

Avslutningsvis kan sägas att ingen gravsten utsatts för onödig undersökningsmetod utan stenarna har blivit bedömda utifrån anvisningar som är gemensamma för alla kyrkogårdar i landet. Ingen sten har utsatts för medvetna försök att välta stenen utan endast beprövad undersökningsmetod har använts.

Kyrkogårdsförvaltningen och undertecknad beklagar också att många som besöker kyrkogårdarna i Allhelgonatid möts av bedrövelsen i att hundratals stenar ligger nere.

Men alternativet att låta riskabla stenar stå upprätt när tusentals människor väntas besöka Töllsjö och Bollebygds kyrkogårdar under helgen är en risk som inte heller kan godtas.

Med förhoppning om förståelse för vidtagna åtgärder och med vänliga hälsningar

Madeleine Forsberg
Kyrkoherde i Bollebygds pastorat
033-22 26 01

Kyrkogårdsförvaltning:

Lars-Håkan Johnsson 22 2613

Pastorsexpedition:

Jan-Peder Johansson 22 26 00

www.svenskakyrkan.se/bollebygd

bollebygd.pastorat@svenskakyrkan.se

KONTAKTFORMULÄR

Riv av sidan och posta ifyllt formulär till
**Bollebygds pastorat, Bollebygds Kyrkväg 1,
517 37 Bollebygd.**

Eller lägg i brevlådan intill prästgården i Bollebygd.
Det går också bra att lämna till någon av
pastoratets kyrkogårdsarbetare.

INFORMATION OM GRAVRÄTTSSINNEHAVARE

1.Vad står det på stenen:

2.Var står stenen:

3.Vem är gravrättsinnehavare:

4. Vilka kontaktuppgifter finns, lämna postadress och minst ett telefonnummer:

5. Ditt eget namn:

6. Godkänns att stenen sätts upp igen antingen av Kyrkogårdsförvaltningen eller genom annans försorg.
Om svaret är JA kommer du att kontaktas med kostnadsförslag.
Ringa in svaret.

JA

NEJ

7. Annat:

FÖR KÄNNEDOM: För närvarande utförs inget stenarbete av Kyrkogårdsförvaltningen utan pastoratet samarbetar med företaget Trygg-Sten.